

Gemeente Emmen

No: 09.069011

- 1 OKT 2009

12750 pmt

opdrachtgever Gemeente Emmen
project Plangebied Oude Meerdijk
- Actualisatie natuurwaardenonderzoek

nummer 00332-A
datum 30-09-2009 eindconcept

kantoor Roermond ●
Kapellerlaan 179
Postbus 120
6040 AC Roermond
Telefoon 0475 330 271
Fax 0475 330 010
E-mail roermond@taken.nl

eerdere data n.v.t.
trefwoorden flora, fauna, emmen, ffw

kantoor Arnhem ○
Sw. De Landasstraat 59
6814 DB Arnhem
Telefoon 026 443 4460
Fax 026 443 4462
E-mail arnhem@taken.nl

kantoor Tilburg ○
Ringbaan Oost 240
Postbus 10308
5018 HC Tilburg
Telefoon 013 536 5760
Fax 013 542 1776

© TAKEN Landschapsarchitectuur & Ecologie 30 september 2009

Niets uit dit rapport of bijbehorende tekeningen mag worden vervaelvoudigd en of openbaar gemaakt op welke wijze dan ook zonder schriftelijke vermelding van opdrachtgever en TAKEN, noch mag het zonder bronvermelding worden gebruikt voor enig ander doel dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

	<i>Blz.</i>
1. Inleiding	5
1.1. Opdracht	5
1.2. Probleemstelling	5
1.3. Doel en afbakening van het onderzoek	5
1.4. Opzet van de toets	6
1.5. Ligging en beknopte beschrijving van het plangebied	6
1.6. Opzet van het rapport	7
2. Wet- en regelgeving	9
2.1. Soortenbescherming	9
2.2. Gebiedsbescherming	11
3. Inventarisatie	13
3.1. Resultaten literatuuronderzoek	13
3.1.1. Algemeen	13
3.1.2. Het voornemen	13
3.1.3. Verspreidingsgegevens	14
3.2. Resultaten veldonderzoek zomer 2009	16
3.3. Samenvatting	20
4. Effecten, toetsing en conclusies	23
4.1. Effecten en mitigatie	23
4.2. Toetsing aan de wet	25
4.3. Conclusies	26

Inhoudsopgave (vervolg)

Bijlagen

1. Aan natuurgegevens gestelde eisen
2. Beschikbaarheid van gegevens via het Natuurloket
3. Verspreidingskaartjes beschermde fauna

Figuren

1. Ligging van het plangebied Oude Meerdijk op topografische ondergrond 7
2. Verkleinde weergave van de tekening 'stedenbouwkundig plan Oude Meerdijk' 14
3. Biotopen en grondgebruik van het plangebied 18

Tabellen

1. Beschermde diersoorten waarvan het plangebied een deel van het leefgebied vormt 21

1. Inleiding

1.1. Opdracht

De gemeente Emmen heeft bureau Taken Landschapsplanning bv opdracht verleend een actualisatie uit te voeren van het natuurwaardenonderzoek ter plaatse van het plangebied de Oude Meerdijk, gelegen ten zuidoosten van Emmen en ten zuiden van de wijk Angelslo. Aanleiding van het natuurwaardenonderzoek vormt de voorgenomen uitbreiding van de woningbouw in dit gebied. Reden voor de actualisatie is, dat het eerste onderzoek dateert van zomer 2003 en daarom niet voldoende actueel meer is met het oog op de verdere besluitvorming.

1.2. Probleemstelling

De gemeente Emmen heeft het gebied de Oude Meerdijk bestemd voor woningbouw. Daartoe zal het gebied bouwrijp worden gemaakt. Alvorens tot uitvoering van de geplande werkzaamheden over te kunnen gaan, dient inzicht te bestaan in de eventuele aanwezigheid van verblijfplaatsen van beschermde diersoorten in het betreffende plangebied en ook in de directe omgeving ervan, om te bepalen of er strijdigheid ontstaat met de Flora- en faunawet. Hiertoe dient een ecologisch vooronderzoek te worden uitgevoerd.

1.3. Doel en afbakening van het onderzoek

Het ecologisch vooronderzoek bestaat uit archiefonderzoek en een beknopt veldbezoek ten einde een beeld te krijgen welke soorten dieren of habitats van soorten dieren zich mogelijk in of in de nabijheid van het plangebied bevinden. Het onderzoek richt zich op toetsing van de voorgenomen activiteiten aan het beschermingsregime van de Flora- en faunawet (FFW) en welke stappen eventueel noodzakelijk zijn voor het verkrijgen van een ontheffing of welke maatregelen eventueel nodig zijn.

1.4. Opzet van de toets

Bij de toets wordt in grote lijnen het volgende stappenplan gevolgd:

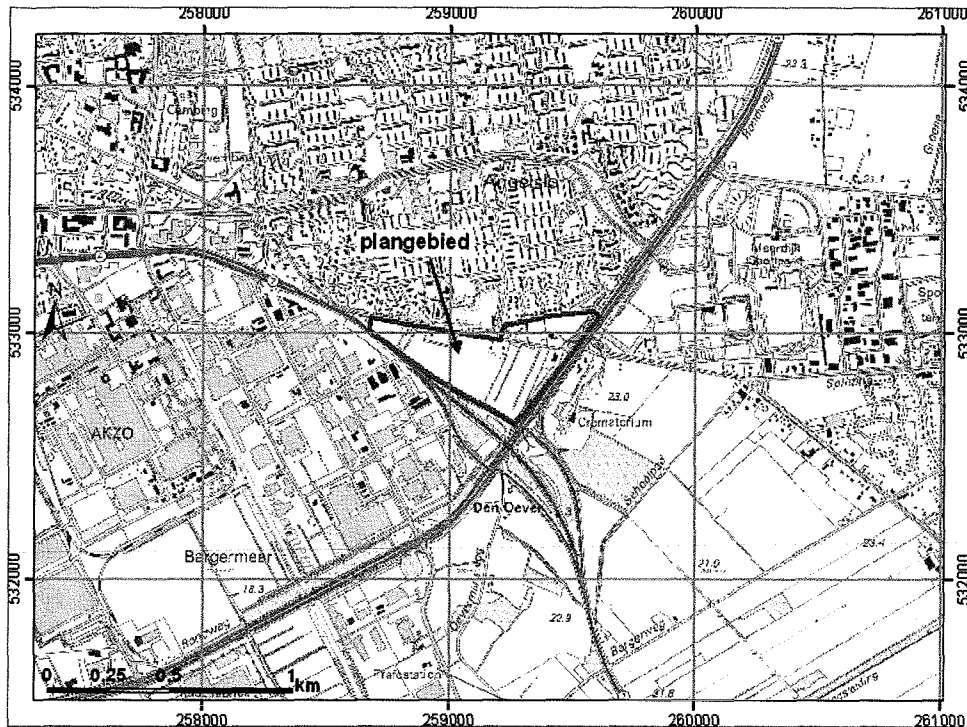
- a) Inzicht krijgen welke informatie wettelijk relevant is.
- b) Er wordt vastgesteld of er voldoende gegevens aanwezig zijn om de toets gefundeerd uit te kunnen voeren.
- c) Bepaald wordt of en wanneer op basis van de thans beschikbare gegevens er sprake is van ontheffings- en vergunningplicht.
- d) Indien hiervan sprake is, wordt aangegeven hoe dit eventueel kan worden voorkomen door een alternatief te ontwerpen, waarbij geen verbodsbepalingen overtreden worden.
- e) Indien het niet lukt een dergelijk alternatief te vormen, wordt aangegeven op welke wijze er mitigatie en/of compensatie kan plaatsvinden.
- f) Er wordt aangegeven wat het vervolgtraject is, bijvoorbeeld een extra veldinventarisatie.
- g) Aangegeven wordt wat het kritieke pad met betrekking tot de doorlooptijden is (tijdstraject).
- h) Er wordt een inschatting gedaan of er zicht is op het verkrijgen van een ontheffing (FFW) en/of vergunning (NbW).

1.5. Ligging en beknopte beschrijving van het plangebied

De ligging van het onderzoeksgebied is weergegeven in figuur 1. Het gebied ligt binnen de kilometerhokken 259/532 en 259/533 (Amersfoortse coördinaten).

Het plangebied bevindt zich aan de oostkant van de plaats Emmen. Het betreft een driehoeksvormig gebied, dat ingeklemd ligt tussen de Rondweg (N31) in het oosten, de weg Emmen-Klazienaveen (Dordse straat, N862) en de Oude Meerdijk in het noorden. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt circa 20 ha.

Het gebied is thans grotendeels in gebruik als weiland en volkstuincomplex. Langs de zuidrand van Angelslo en langs de Rondweg bevindt zich een smalle strook bosplantsoen. Binnen het gebied bevinden zich enkele boerderijen.

*figuur 1: Ligging van het plangebied Oude Meerdijk op topografische ondergrond
(Uitsnede uit Topografische kaart 1:25.000)*

1.6. Opzet van het rapport

Hoofdstuk 2 beschrijft de geldende wet- en regelgeving en randvoorwaarden. In hoofdstuk 3 worden de resultaten besproken van zowel het archief- als het veldonderzoek. In hoofdstuk 4 worden de effecten beschreven en vindt toetsing plaats aan de geldende wetgeving. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een slotconclusie van het onderzoek.

2. Wet- en regelgeving

2.1. Soortenbescherming

De bescherming van (individuele) planten en dieren is verankerd in de Flora - en faunawet (FfW). Op grond van de FfW zijn rechtstreeks beschermd:

- zoogdieren, uitgezonderd gedomesticeerde dieren die behoren tot bij AmvB aangewezen soorten, alsmede de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- amfibieën en reptielen;
- vissen, uitgezonderd soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is.

Anders dan beschermde inheemse diersoorten kunnen beschermde inheemse plantensoorten uitsluitend worden aangewezen bij AmvB (krachtens art. 3 lid 1 FfW). Dit is vastgelegd in bijlage 1 van het Besluit aanwijzing dier- en plantensoorten Flora- en faunawet. In bijlage 2 van dit Besluit zijn voorts nog andere van nature voorkomende diersoorten als beschermde inheemse diersoorten aangewezen. Hieronder vallen een aantal insecten, waaronder zeldzame en bedreigde dagvlinders en bijvoorbeeld vliegend hert.

Hierna volgen eerst de belangrijkste bepalingen uit de FfW en vervolgens wordt ingegaan onder welke voorwaarden ontheffing van de verbodsbepalingen kan worden verkregen. Vervolgens komen de belangrijkste randvoorwaarden met betrekking tot de te gebruiken natuurgegevens aan de orde.

Wettelijke bepalingen

De *Flora- en Faunawet* stelt (artikel 2):

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevegd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevegd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Het is verboden:

- planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei

andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (art. 8);

- dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (art. 9);
- dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten (art. 10);
- nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (art. 11);
- eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen (art. 12).

Vrijstelling of ontheffing

Op grond van artikel 75 van de FfW kan voor bepaalde, bij wet verboden handelingen (zie artikelen 8 t/m 12), ontheffing worden verleend. De ontheffingverlening is afgestemd op de mate waarin soorten in hun voortbestaan bedreigd zijn. Er geldt een vrijstellingsregeling voor de volgende drie categorieën van activiteiten:

1. bestendig beheer en onderhoud, ook in landbouw en bosbouw;
2. bestendig gebruik;
3. ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

De voorgenomen maatregelen (zie §3.1.2) vallen onder de derde categorie. Voor activiteiten die vallen onder de derde categorie heeft alleen een ontheffing te worden aangevraagd wanneer sprake is van het voorkomen van een kleine selectie uit de groep van beschermde planten- en diersoorten, afhankelijk van het zogenaamde *beschermingsregime*. Er worden drie regimes onderscheiden. Voor elk regime geldt dat geen afbreuk mag worden gedaan aan een gunstige staat van instandhouding:

1. Bij soorten van het *lichtste regime* - betrekking hebbend op een aantal bij name genoemde (zeer algemene) soorten - geldt dat de gunstige staat van instandhouding door een aantal genoemde ingrepen nooit in gevaar zal komen. Dit zijn kortweg genoemd de 'lijst 1-soorten', of 'algemene soorten'. Voor deze soorten heeft geen ontheffing te worden aangevraagd.
2. Voor soorten van het *middelste regime* moet de initiatiefnemer aantonen dat de gunstige staat van instandhouding door de genoemde ingrepen niet in gevaar komt. Het zijn de 'lijst 2-soorten', ofwel 'overige soorten'. Een ontheffing van LNV blijft nodig, tenzij de initiatiefnemer beschikt over c.q. aantoonbaar werkt conform een door het ministerie goedgekeurde gedragscode.
3. Bij het *zwaarste regime* worden voor een aantal soorten vrijstellingen en ontheffingen slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dienen plaats te vinden en de gunstige staat van

instandhouding niet in gevaar komt. Dit zijn de zogenaamde 'lijst 3-soorten': soorten genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn (lijst 3a) en bijlage I van de (genoemde) AMvB (lijst 3b). In principe vallen ook vogels onder dit beschermingsregime. Hierbij geldt dat de nestplaats tijdens het broedseizoen beschermd is. Voor verstoring of vernietiging van vaste rust- of verblijfplaatsen tijdens het broedseizoen wordt in principe geen ontheffing verleend, aangezien er bijna altijd wel een uitwijkmogelijkheid voor de ruimtelijke ingreep is naar de rest van het jaar. Voor het verstoren c.q. vernietigen van vaste rust- of verblijfplaatsen, die jaarrond in gebruik zijn (roofvogels, huismus, roek e.a.¹) kan ontheffing worden verkregen, maar alleen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn, zijnde bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer en volksgezondheid of openbare veiligheid. Voor het broedseizoen wordt doorgaans de periode tussen 15 maart en 15 juli aangehouden. Deze data gelden als richtdata: het broedseizoen duurt vanaf het moment dat vogels hun territorium gaan uitzetten totdat de jongen zijn uitgevlogen. Deze momenten zijn zeker niet voor alle soorten gelijk.

Eisen met betrekking tot de te gebruiken natuurgegevens

Voor het onderzoek is van belang dat er bepaalde eisen worden gesteld aan de gegevens. Hiervoor wordt verwezen naar bijlage I.

2.2. Gebiedsbescherming

Natura 2000, EHS

De gebiedsbescherming ten aanzien van internationaal beschermde gebieden is geregeld in de Natuurbeschermingswet 1998 (NbW). Er liggen in de omgeving van het plangebied geen natuurgebieden, die behoren tot het Natura 2000-netwerk. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is het naar het zuidoosten gelegen Bargerveen, op ca. 11 km vanaf het plangebied.

Er wordt hier dan ook niet verder ingegaan op de wettelijke bepalingen, omdat vergunningsplicht op voorhand kan worden uitgesloten.

Er liggen voorts ook geen gebieden aansluitend aan het plangebied, die behoren tot de Ecologische Hoofdstructuur.

¹ Onlangs is een aangepaste lijst gepubliceerd door het Ministerie van LNV. Van de volgende soorten zijn de nesten jaarrond beschermd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespendif en zwarte wouw.

3. Inventarisatie

3.1. Resultaten literatuuronderzoek

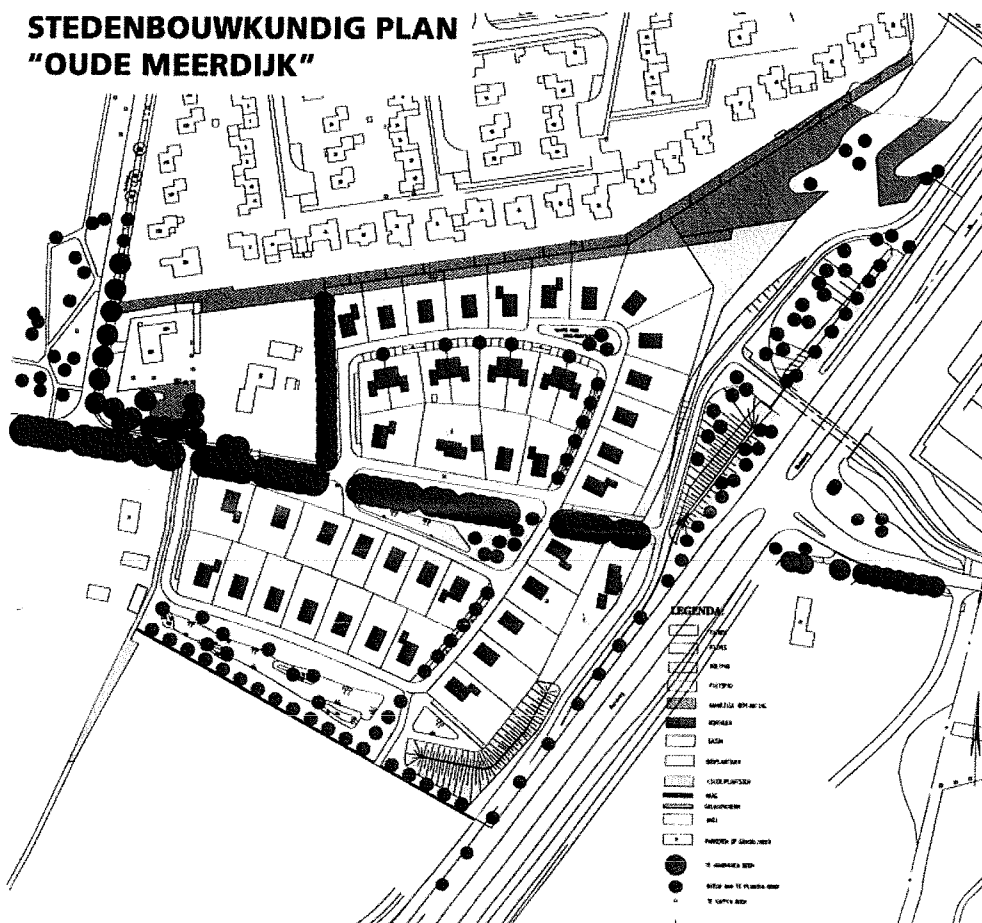
3.1.1. Algemeen

Om ten behoeve van de toets vast te kunnen stellen of voldoende informatie voorhanden is, zijn de volgende aspecten geïnventariseerd:

- het voornemen (3.1.2),
- verspreidingsgegevens (3.1.3),

3.1.2. Het voornemen

De Gemeente Emmen heeft het plangebied bestemd voor woningbouw. Daartoe zal het gebied bouwrijp worden gemaakt. Het huidige grondgebruik (weiland, volkstuin) zal daarmee vervallen. Wel blijven in de periferie de bosstroken behouden. Figuur 2 geeft een weergave van het stedenbouwkundig plan. De start van de uitvoering van het project is gepland in het najaar van 2009. Na het bouwrijp maken kan de woningbouw beginnen. Het is nog niet zeker wanneer het totale gebied volgebouwd zal zijn, aangezien dit mede afhangt van het proces van verkoop van de kavels. Er wordt voorlopig uitgegaan van een termijn van 3 jaar vanaf de start. De Gemeente Emmen, dienst stadsontwikkeling, is initiatiefnemer van het project en tevens verantwoordelijk voor de uitvoering.

figuur 2: Verkleinde weergave van de tekening 'stedenbouwkundig plan Oude Meerdijk'

3.1.3. Verspreidingsgegevens

Archiefonderzoek is alleen zinvol indien er in het verleden inventarisaties in het plangebied of de directe omgeving zijn uitgevoerd. Zoals in de inleiding is vermeld, is in 2003 een inventarisatie van de natuurwaarden uitgevoerd. Dit onderzoek zal hierna eerst aan de orde komen. Vervolgens wordt ingegaan op gegevens, die via het Natuurloket te verkrijgen zijn.

ONDERZOEK NATUURWAARDEN 2003

Methodiek

Op 1 mei 2003 is het onderzoeksgebied, zijn de het plangebied en de directe omgeving ervan, door een veldbioloog geïnventariseerd. Tijdens deze inventarisatie is

met name gelet op beleidsmatig relevante soorten zoogdieren, vogels, amfibieën & reptielen (herpetofauna), ongewervelden (met name dagvlinders) en hogere planten. Het betreft voornamelijk zichtwaarnemingen en waarnemingen van sporen, holen of andere verblijfplaatsen. Tevens is het grondgebruik in (de omgeving van) het gebied in kaart gebracht.

Aansluitend aan het dagbezoek is in de avond en nacht van 1 en 2 mei een inventarisatie van vleermuizen uitgevoerd. De verschillende soorten kunnen worden gedetermineerd aan de hand van sonar-waarnemingen met behulp van een bat-detector. Tot ongeveer 1.00 uur 's nachts zijn systematisch jagende dieren geïnventariseerd. Aan de hand van vliegroutes is ook gezocht naar verblijfplaatsen. Voor het in beeld brengen van de vegetatie is als aanvulling gebruik gemaakt van de Atlas van de Drentse flora (1999). Naast deze vegetatiekartering is, met toestemming van de Vlinderwerkgroep Drenthe, gebruik gemaakt van de Atlas van de Drentse dagvlinders. Verder zijn gegevens van de Provinciale broedvogelkartering uit 1983 geraadpleegd. Bovendien is bij de Provincie Drenthe nagegaan of in het verleden binnen de kilometerhokken 259/532 en 259/533 beleidsmatig relevante soorten amfibieën en reptielen zijn waargenomen.

Resultaten

Flora. Binnen het projectgebied zijn geen wettelijk beschermde plantensoorten waargenomen.

Zoogdieren. Binnen het projectgebied zijn alleen kleine zoogdiersoorten waargenomen, waarvan de vleermuizen, gezien hun beschermingsstatus, de belangrijkste zijn. Overigens zijn vleermuizen alleen fouragerend waargenomen in de periferie, dus langs de bosstroken. Het betreft gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Het staat vast dat er in het open gebied geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen zijn. Ook is er geen zwermgedrag waargenomen wat er op zou kunnen wijzen dat er binnen het projectgebied in bomen of gebouwen verblijfplaatsen zijn.

Van de overige zoogdieren zijn enkele algemeen voorkomende soorten aanwezig, te weten bunzing, egel, dwergspitsmuis, mol en wezel. Ook deze soorten houden zich voornamelijk in de periferie van het projectgebied op.

Vogels. Van de broedvogels is niet bekend voor welke soorten het projectgebied deel uitmaakt van hun territorium. Afgaande op de waarnemingen in voorjaar en zomer van 2003 zijn dat in elk geval boomklever en grote bonte specht. Bij de vijver ten noorden van het projectgebied is een fuut waargenomen. Het is niet aannemelijk dat deze vogel van wateren en moerassen zich ook binnen het projectgebied ophoudt. Binnen het projectgebied zijn bij een eerdere systematische kartering van broedvogels door de Provincie Drenthe geen territoria aangetroffen.

Amfibieën en reptielen. Het projectgebied maakt deel uit van het landbiotoop van de gewone pad en kleine watersalamander, mogelijk ook nog van de bruine kikker. Er ligt aan de noordkant, direct grenzend aan het projectgebied, een vijver (zie figuur 1), die

de waarschijnlijke voortplantingsplaats van deze dieren vormt. Overigens is de Kleine watersalamander ook alleen maar in de periferie waargenomen.

Dagvlinders. Binnen het projectgebied komen in elk geval de volgende vlindersoorten voor: citroenvlinder, dagpauwoog en oranjetipje. Gegevens van de Atlas van de Drentse dagvlinders wijzen erop dat er ook nog wel een aantal andere algemene soorten zullen voorkomen. Hieronder bevinden zich geen wettelijk beschermde soorten.

NATUURLOKET

Het plangebied ligt binnen een viertal kilometerhokken, zoals uit figuur 1 is op te maken. Het betreft de volgende hokken: $x=258/y=532$ (Amersfoortse coördinaten links onder), 258/533, 259/532 en 259/533. Via de website van het Natuurloket (www.natuurloket.nl) kan men nagaan in hoeverre er gegevens beschikbaar zijn van flora en fauna. In bijlage 2 is de beschikbaarheid van deze gegevens weergegeven. Gelet op de aanwezige biotopen binnen het plangebied kunnen in elk geval zoogdieren (waaronder vleermuizen), (broed)vogels, amfibieën en reptielen verwacht worden. Uit bijlage 2 blijkt, dat er echter weinig gegevens verzameld zijn in de betreffende kilometerhokken. Gezien de ligging in een verstedelijkt gebied waarin ook geen grote parkgebieden gelegen zijn, verwondert dit niet. Slechts in twee kilometerhokken zijn een paar soortgroepen onderzocht, namelijk vaatplanten (259/532) en broedvogels (259/533). Van de vaatplanten zijn geen beschermde soorten aangetroffen. De overige soortgroepen zijn niet of nauwelijks onderzocht en hiervan zijn dan ook geen bruikbare gegevens voorhanden. Aangezien de gegevens via het Natuurloket, in het licht van bovenstaande opmerkingen, geen informatie toevoegen over de natuurwaarden van het plangebied en omgeving, is er vanaf gezien deze gegevens op te vragen.

3.2. Resultaten veldonderzoek zomer 2009

Methodes

De belangrijkste doelstelling van het veldonderzoek is informatie te krijgen over belangrijke habitats of verblijfplaatsen (zie hoofdstuk 1).

Tijdens het veldonderzoek is speciaal gelet op de streng beschermde soorten. Dit zijn soorten, die binnen het kader van de FfW vallen onder de categorie lijst 2- en lijst 3-soorten. Voor lijst 1-soorten (algemeen voorkomende soorten) hoeft bij een ruimtelijke ingreep geen ontheffing te worden aangevraagd, wanneer verbodsbepalingen worden overtreden; zie ook hoofdstuk 2. Het veldbezoek is

uitgevoerd op 12 en 13 september 2009 (avond/nacht). Daarbij is niet alleen het plangebied sec geïnventariseerd, maar ook een strook van circa 50 meter eromheen, waar eventueel effecten van het voornemen kunnen optreden. Het onderzoeksgebied is dus ruimer dan het plangebied. Gezien de aanwezige biotopen en de toestand van het gebied, werd het zinvol geacht het onderzoek te beperken tot onderzoek van mogelijke verblijfplaatsen van zoogdieren (met name vleermuizen), broedvogels, amfibieën en vaatplanten. In de late avond en nacht is onderzoek gedaan naar vleermuizen met behulp van een petterson d240 batdetector (met recorder). Er zijn sonaropnames opgeslagen om bepaalde soorten te kunnen determineren. Er zijn met name opnames gemaakt van dwergvleermuizen om uit te kunnen sluiten dat er ruige dwergvleermuizen binnen het onderzoeksgebied voorkomen. Het onderzoek vond plaats bij gunstige weersomstandigheden voor het doen van vleermuiswaarnemingen (rustig nazomerweer).

Van de zoogdieren zijn alle vleermuissoorten streng beschermd. Verder een aantal zeldzame c.q. kwetsbare soorten als das, eekhoorn en steenmarter. Laatstgenoemde soorten kunnen in de nabijheid van het projectgebied eventueel voorkomen. Voorzover bekend is er in deze regio geen sprake van actueel dassenleefgebied. Voor wat betreft de beide andere soorten (eekhoorn en steenmarter) is tijdens genoemd veldbezoek gelet op geschikte bomen voor deze dieren.

De vleermuizen dienen alleen te worden onderzocht, indien er mogelijk vaste verblijfplaatsen en (essentiële) vliegroutes of foerageergebieden verloren gaan of worden aangetast. De binnen het projectgebied aanwezige bomen zijn tijdens het veldonderzoek onderzocht op het voorkomen van spleten of holtes, die zouden kunnen dienen als verblijfplaats voor vleermuizen. Ook is met een bat-detector gelet op zwermgedrag van vleermuizen nabij woningen, waarin vleermuizen een verblijfplaats zouden kunnen hebben. Lijnvormige elementen (bomenrijen) zijn onderzocht met behulp van een bat-detector.

Van de broedvogels dienen met name die soorten te worden onderzocht, welke jaarrond een vaste verblijfplaats hebben. Dit zijn vooral roofvogels, maar ook soorten als huismus en roek (zie §2.1). Van de overige broedvogels zijn de nestplaatsen alleen in de broedperiode beschermd en voor het verstoren of vernietigen daarvan wordt in principe nooit een ontheffing verleend. Er is tijdens genoemde veldbezoeken gelet op het voorkomen van bomen met holtes en nesten van roofvogels in c.q. in de nabijheid van het projectgebied.

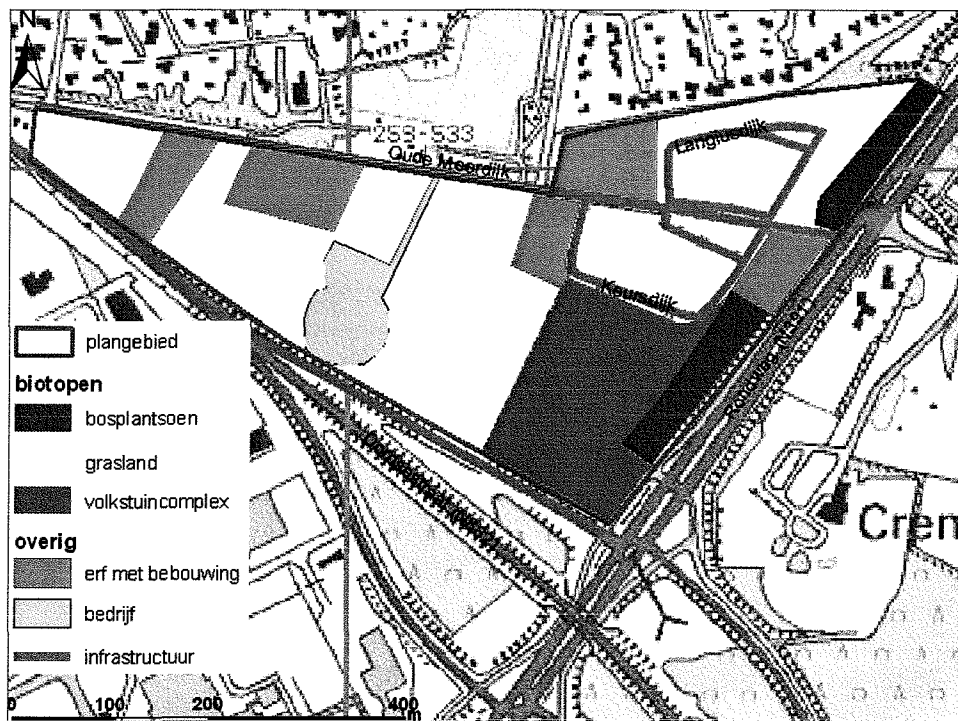
Wat betreft de amfibieën is het projectgebied eigenlijk alleen van belang als landbiotoop. Direct ten noorden van het gebied ligt een vijver, die waarschijnlijk tot het voortplantingsbiotoop behoort van enkele algemene soorten, zoals bruine en groene kikker en gewone pad. Er is tijdens genoemd veldbezoek gelet op het

voorkomen van amfibieën en geschikte schuilplaatsen, ook voor reptielen.

Van de flora is een kleine selectie beschermd. Hiertoe behoren vooral hogere planten waaronder alle soorten orchideeën en de meeste klokjes. Bij het veldonderzoek is gelet op mogelijk geschikte groeiplaatsen van beschermde planten.

Biotopen en habitats

Tijdens de veldbezoeken (2003 en 2009) is het grondgebruik geïnventariseerd en is gelet op geschikte leefgebieden (biotopen) voor fauna. Figuur 3 geeft de voorkomende biotopen weer. Er wordt een grove indeling gehanteerd; erven zouden nog verder opgesplitst kunnen worden in bijvoorbeeld bebouwing, overige verharding en tuin. In met name de beide westelijke erven, alsmede het erf direct ten oosten van de vijver, komen ook bossages voor. Het grootste deel van het plangebied is echter vrij open van karakter en opgaande begroeiing is er alleen in de periferie, afgezien van de genoemde erfbeplanting. Langs de Oude Meerdijk staan Amerikaanse eiken. Het bosplantsoen (langs de Rondweg) is relatief jong met in de boomlaag vooral zomereik.

figuur 3: Biotopen en grondgebruik van het plangebied

Soorten

Van de waargenomen soorten zijn verspreidingskaartjes gemaakt, welke in bijlage 3 zijn opgenomen. Op de kaartjes zijn ook de gegevens uit 2003 geplot.

Vleermuizen. Binnen het onderzoeksgebied zijn een viertal vleermuissoorten vastgesteld:

- gewone dwergvleermuis,
- gewone grootoorvleermuis (determinatie met behulp van recorder),
- laatvlieger,
- watervleermuis.

De in 2003 waargenomen rosse vleermuis is bij de recente inventarisatie niet waargenomen.

Binnen het onderzoeksgebied zijn geen hoge dichtheden aan vleermuizen waargenomen. Het gebied is open van karakter en de meeste vleermuizen komen voor aan de rand van het onderzoeksgebied, namelijk in/langs de bosjes. Op de laan met Amerikaanse eiken (Oude Meerdijk) zijn de meeste vleermuizen waargenomen. De laan bevat weinig tot geen bomen met holtes die kunnen dienen als verblijfplaats of paarplaats.

Op de rand van het onderzoeksgebied zijn meerdere roepende/baltsende mannetjes van de gewone dwergvleermuis waargenomen. Omdat deze soort ook vliegend roept of balst en dit niet uitsluitend vanuit een gebouw of boom doet, kan men de exacte paarplaats niet aanduiden. Echter vliegt de soort voortdurend roepend rondom een boerderij en of woonhuis, dan is de kans vrij groot dat de bebouwing gebruikt wordt als paarplaats. Binnen het onderzoeksgebied gaat het om de twee westelijke boerderijen. De woonwijk net buiten het onderzoeksgebied kan ook een paarplaats bevatten.

Overige fauna. Van de overige zoogdieren is alleen gelet op het voorkomen van lijst 2,3-soorten (zie §2.1). Er zijn geen nesten van eekhoorns aangetroffen in bomen. Voorts zijn geen holtes in bomen aangetroffen, die geschikt zijn als verblijfplaats voor steenmarter.

Binnen het plangebied en de directe omgeving zijn geen nestplaatsen aangetroffen van broedvogels met een jaarrond beschermde nesten (zie voor de lijst noot I op pagina 11). Hierbij is vooral gelet op eventueel hoge bomen. De bosjes en solitaire bomen zijn wel geschikt als nestplaats voor overige vogels.

Er zijn binnen het plangebied geen geschikte biotopen voor reptielen, zoals levendbarende hagedis. Voorzover bekend komt deze soort ook niet voor in deze omgeving. Direct buiten het onderzoeksgebied bevindt zich een vijver, maar deze is voor amfibieën weinig geschikt. In 2003 zijn hier bruine kikker en gewone pad, twee algemeen voorkomende soorten, aangetroffen. Verder is in 2003 kleine watersalamander aangetroffen binnen het plangebied (zie verspreidingskaartje in bijlage 3), maar ook dit betreft een algemene soort en valt onder het laagste

beschermingsniveau (lijst I-soort). Ook deze soort is in 2009 niet waargenomen, maar dit heeft vooral te maken met het verschil in seizoen waarin geïnventariseerd is (mei versus september). Gezien de aanwezige biotopen kan het voorkomen van bijzondere soorten, met een hoger beschermingsniveau, uitgesloten worden.

3.3. Samenvatting

Overzicht waargenomen soorten

In onderstaande tabel I zijn de beschermde diersoorten opgenomen, waarvan zeker is dat het plangebied deel is van hun leefgebied. Alleen die soorten worden vermeld, die behoren tot voor het natuurbeleid relevante soortgroepen. Er zijn geen soorten van de Rode Lijst aangetroffen. Er zijn wel soorten van de habitatrictlijn aangetroffen, namelijk een vijftal vleermuizen.

tabel 1

Beschermde diersoorten waarvan het plangebied een deel van het leefgebied vormt

Toelichting: Hab/Vrl = EG-Habitat- of Vogelrichtlijn; 4 = soort van appendix 4 (soorten die strikt beschermd dienen te worden); 5 = soorten waarvoor onttrekken aan de natuur en de exploitatie aan beheersmaatregelen onderworpen kunnen worden; FFW = Flora- en faunawet (1,2 of = lijst 1, 2 of 3; zie §2.1); RL = Rode Lijst

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Hab/Vrl	FFW	RL	2003	2009
ZOOGDIEREN:						
Bunzing	Mustela putorius	5	1		X	
Dwergspitsmuis	Sorex minutus		1		X	
Dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	4	3		X	X
Egel	Erinaceus europaeus		1		X	
Grootoorvleermuis	Plecotus auritus	4	3			X
Laatvlieger	Eptesicus serotinus	4	3		X	X
Mol	Talpa europaea		1		X	
Rosse vleermuis	Nyctalus noctula	4	3		X	
Watervleermuis	Myotis daubentonii	4	3			X
Wezel	Mustela nivalis		1		X	
VOGELS						
Boomklever	Sitta europaea			Vogels	X	
Grote Bonte Specht	Picoides major			Vogels	X	
AMFIBIEËN						
Bruine kikker	Rana temporaria	5	1			
Gewone pad	Bufo bufo		1		X	
Kleine watersalamander	Triturus vulgaris		1		X	

Conclusie

Op grond van het hiervoor beschreven archief- en veldonderzoek kan worden geconcludeerd dat er binnen het plangebied zeer waarschijnlijk een tweetal verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis voorkomen, namelijk in de beide meest westelijk gelegen boerderijen. In de rest van het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van streng beschermde diersoorten (lijst 2,3-soorten of vogels met jaarrond beschermde nestplaats) aangetroffen. In de directe nabijheid (<50 m uit het plangebied) zijn mogelijk ook enkele verblijfplaatsen van dwergvleermuis aanwezig, namelijk in woonhuizen in de aangrenzende woonwijk.

Bij werkzaamheden die verband houden met uitvoering van het voornemen, moet, gezien het voorkomen van geschikte nestplaatsen, rekening gehouden worden met het broedseizoen van vogels (tussen half maart en half juli).

4. Effecten, toetsing en conclusies

4.1. Effecten en mitigatie

Samenvatting natuurwaarden

De natuurwaarden van het plangebied zijn niet erg groot te noemen, afgezien van het waarschijnlijke voorkomen van vleermuisverblijfplaatsen in opstallen. Het betreft alleen een algemeen voorkomende vleermuissoort (gewone dwergvleermuis).

Algemene effecten

Het belangrijkste effect van het voornemen is de vernietiging van leefgebied, biotoop, van een aantal planten- en diersoorten. Daarnaast zal tijdens de aanlegwerkzaamheden sprake zijn van verstoring, met name geluidshinder. Er bestaat ook het gevaar op doden van dieren, die tijdens de aanlegwerkzaamheden, met name het bouwrijp maken, worden verrast en niet tijdig weg kunnen vluchten, zoals egels, mollen of muizen. Vaste rust- of verblijfplaatsen zoals hollen of andere beschutte plekken zullen overigens voornamelijk in de randen van het gebied voorkomen, die door het voornemen niet zullen worden aangetast. Naast vernietiging van bestaand biotoop zal er op termijn ook een nieuw, zij het andersoortig leefgebied worden gevormd.

Vernietiging van biotoop en vorming van nieuw leefgebied

Een deel van het leefgebied van de meeste in tabel 1 vermelde dieren zal worden vernietigd. Daaronder bevinden zich een aantal wettelijk beschermde soorten, te weten boomklever, bunzing, dwergspitsmuis, egel, gewone pad, grote bonte specht, mol en wezel. Indien de boerderijen in het westen van het plangebied worden afgebroken, gaan ook verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis verloren. De overige in tabel 1 vermelde beschermde diersoorten maken feitelijk alleen gebruik van de randen van het gebied, die door het voornemen niet worden aangetast. Waarschijnlijk geldt dit trouwens ook voor de beide genoemde vogelsoorten.

Het betreft bij alle genoemde dieren algemeen voorkomende soorten, waarvan het niet aannemelijk is dat het voortbestaan van lokale populaties bedreigd wordt. Door aanleg van groenvoorzieningen in de nieuwe woonwijk ontstaat tegelijkertijd nieuw biotoop, dat weliswaar anders van karakter is dan het huidige biotoop, maar niettemin vergelijkbare natuurwaarden kan gaan herbergen. Door een grotere variatie aan (vegetatie)structuren kan er zelfs een wat grotere rijkdom aan soorten verschijnen dan in de huidige situatie. Het betreft uiteraard ook algemeen

voorkomende soorten, die zich hebben aangepast aan het stedelijk milieu.

Verstoring

Als gevolg van de werkzaamheden bij aanleg treedt verstoring op, voornamelijk in de vorm van geluidshinder; dit kan negatieve gevolgen hebben voor in de nabijheid broedende vogels, vooral wanneer werkzaamheden in het voorjaar plaatsvinden. Aangezien de werkzaamheden niet 's avonds of 's nachts zullen plaatsvinden, treden geen negatieve gevolgen op voor vleermuizen, die langs de bosstroken of boven de vijver fourageren en die overdag in verblijfplaatsen (waarvan enkele vermoedelijk binnen het plangebied) verder weg van het projectgebied vertoeven. Ook niet voor amfibieën in de vijver, die in hun koorroep in het voorjaar kunnen worden gestoord. In de eindsituatie zal de toename van de verlichting (straatiantaarns met name) wel enige versturende werking hebben op vleermuizen, maar die zal zeker niet van die aard en omvang zijn dat deze dieren de blijvende lijnvormige structuren (bosrand) zullen gaan mijden als migratieroute. Dit effect kan sterk worden verminderd door lampen te gebruiken met een naar beneden gerichte lichtbundel. De aan te brengen straatverlichting zal op bepaalde vleermuissoorten een aantrekkende werking hebben - zeker als er wit licht wordt toegepast - vanwege de insecten die er zich ophouden.

Verontrusten van dieren

Wanneer de werkzaamheden betreffende het bouwrijp maken van het projectgebied aanvangen, zullen de erin verblijvende dieren, vooral kleine zoogdieren, snel elders een goed heenkomen moeten zoeken. Het is niet waarschijnlijk dat er zich overwinterende amfibieën ophouden in het projectgebied zelf, afgezien van de randen, zodat de kans dat dergelijke dieren in hun winterslaap worden verrast en gedood, nihil is.

De hier genoemde effecten kunnen worden verminderd door de werkzaamheden te laten begeleiden door een ecologisch deskundige.

Mitigatie

Samenvattend kunnen de volgende mitigerende maatregelen worden getroffen om negatieve effecten op flora en fauna te beperken of geheel te vermijden:

- aanlegwerkzaamheden die veel geluid produceren alleen buiten het broedseizoen uit te voeren, dus niet binnen de periode 15 maart tot 15 juli;
- bij het toepassen van straatverlichting lampen gebruiken die geen diffuus licht verspreiden;
- de aanlegwerkzaamheden, met name het bouwrijp maken, laten begeleiden door een veldecologisch deskundige.

4.2. Toetsing aan de wet

Ten aanzien van de toetsing aan de wet kan het volgende worden geconcludeerd:

- Wettelijk relevante informatie is of er aanwijzingen zijn voor, of aanwezigheid is vastgesteld van, vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen, overige zoogdieren (eekhoorn, steenmarter) en vogels en dat de gegevens hierover valide en actueel zijn.
- Gesteld kan worden dat er voor de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen in een geschikte periode onderzoek is gedaan, maar het daadwerkelijk vaststellen van verblijfplaatsen vereist nader onderzoek in de gebouwen zelf. Wel kan met vrij grote zekerheid worden aangenomen dat de beide meest westelijk gelegen boerderijen verblijfplaatsen herbergen van gewone dwergvleermuis. Verder is over roofvogels en overige vogels met een jaarrond beschermde nestplaats voldoende informatie om te kunnen uitsluiten dat er dergelijke nestplaatsen zijn. Van overige relevante soorten (eekhoorn, steenmarter, streng beschermde amfibieën) is ook voldoende informatie verkregen om aanwezigheid binnen het plangebied uit te kunnen sluiten.
- Een eventuele ontheffingsplicht is voor gewone dwergvleermuis aan de orde, indien de gebouwen worden afgebroken, waarin deze soort thans een verblijfplaats heeft. Het betreft in het plangebied alleen de beide eerder genoemde boerderijen.
- Er is alleen noodzaak om alternatieven te onderzoeken, indien genoemde gebouwen worden afgebroken. Er kan dan alleen ontheffing verkregen worden, indien geen alternatieven mogelijk zijn en indien kan worden aangetoond dat er sprake is van 'dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard' (zie art. 6 lid 4 Habitatrichtlijn).

4.3. Conclusies

- Aangezien er slechts in zeer beperkte mate beschermde natuurwaarden binnen het plangebied zijn aangetroffen, kan worden geconcludeerd dat er geen significante effecten van het voornemen op beschermde natuurwaarden te verwachten zijn.
- Er dient alleen ontheffing te worden aangevraagd voor de gewone dwergvleermuis, indien de twee meest westelijk gelegen boerderijen in het plangebied moeten worden gesloopt. De rest van het plangebied kan worden ontwikkeld zonder vervolgstappen in het kader van de Flora- en faunawet, zij het dat de initiatiefnemer de algemene zorgplicht in acht behoort te nemen, conform artikel 2 FfW.

Bijlage 1. Aan natuurgegevens gestelde eisen

Voor het onderzoek is van belang dat er bepaalde eisen worden gesteld aan de gegevens¹.

- **Actualiteit.** In principe dienen de gegevens niet ouder te zijn dan 5 jaar. Oudere gegevens zijn wel relevant, maar alleen als referentie. Deze kunnen iets zeggen over de potentiële natuurwaarden. Uit recente voorbeelden vanuit de 'ontheffingspraktijk' blijkt dat aan gegevens over vleermuizen nog strengere eisen worden gesteld: deze mogen niet ouder zijn dan 2 jaar.
- **Mate van detail.** In het algemeen kan worden gesteld dat de aanwezigheid van lijst 2-soorten veelal voldoende aannemelijk kan worden gemaakt op basis van een habitatanalyse in combinatie met globale verspreidingsgegevens. Wanneer het vermoeden bestaat dat strikt beschermde soorten van lijst 3 in het plangebied aanwezig zijn, is altijd gericht veldonderzoek noodzakelijk om een goede effecteninschatting mogelijk te maken. Bijvoorbeeld dienen verblijfplaatsen van vleermuizen en holenbroeders of roofvogelhorsten exact gelokaliseerd te kunnen worden. Van deze lijn kan in redelijkheid worden afgeweken wanneer het moeilijk te inventariseren soorten betreffen en de effecten ten gevolge van de werkzaamheden naar verwachting beperkt zijn.
- **Volledigheid soortengroepen.** Ten aanzien van geen enkele beschermde soort mag een verbodsbepaling worden overtreden. Niet elk gebied is geschikt voor elke beschermde soort. Ook hoeven de activiteiten of werkzaamheden niet te leiden tot een overtreding op elke soort. In de meeste gevallen zal het dus niet nodig zijn om inventarisaties te richten op alle beschermde soorten, maar kan de inventarisatie zich beperken tot die soorten die redelijkerwijs verwacht kunnen worden in het gebied en beïnvloed worden door de uit te voeren activiteiten of werkzaamheden. Daarom is het raadzaam om voordat de daadwerkelijke inventarisatie gaat plaatsvinden te bepalen ten aanzien van welke soorten een overtreding van een verbodsbepaling mogelijk kan optreden (interpretatie kwaliteit landschap, type werkzaamheid, etc). Zie ook §1.3.
- **Periode in het jaar en wijze van inventariseren².** Voor de verschillende

¹ Het overgrote deel van onderstaande informatie is ontleend aan de *Handreiking Flora- en faunawet*, versie 31.10.2006, van het Ministerie van LNV (ongepublic.)

² De verschillende organisaties die zich met soortengroepen bezig houden (www.voff.nl) geven aan in welke periode in het jaar bepaalde soorten moeten worden geïnventariseerd om te komen tot betrouwbare waarnemingen van broedterritoria en dergelijke.

Voorbeelden van goede inventarisatiemethodieken:

- broedvogels volgens de handleiding Broedvogel Monitoring Project BMP van het

soortengroepen, en vaak ook voor soorten binnen een soortengroep, dient op een andere wijze en op een ander moment in het jaar geïnventariseerd te worden om te komen tot een betrouwbaar beeld van de aanwezigheid van groei- of verblijfplaatsen. Verspreidingsinformatie moet in de goede periode in het jaar verzameld zijn en op een juiste wijze.

SOVON;

- RAVON heeft werkwijzen beschikbaar voor het inventariseren van reptielen of amfibieën;
- de Vlinderstichting biedt informatie voor het inventariseren van vlinders en libellen.
- de Zoogdierverseniging VZZ heeft voor een aantal zoogdiersoorten handleidingen beschikbaar;
- voor planten biedt FLORON informatie.

Bijlage 2. Beschikbaarheid gegevens Natuurloket

Toelichting:

- Het plangebied ligt binnen kilometerhokken x=258/y=532, 259/532 en 259/533; zie figuur 1
- FF1 = soorten van lijst 1 (algemene soorten), FF23 = idem lijsten 2 en 3 (streng beschermde soorten), H/V = Habitat- of Vogelrichtlijn, RL = Rode Lijst

a. kilometerhok 258/532

Soortgroep	Volledigheid	Actualiteit	FF1	FF23	H/V	RL
vaatplanten	niet	1991-2007				
mossen	niet	1997-2007				
korstmossen	niet	1992-2007				
paddestoelen	niet	1992-2007				
zoogdieren	niet	1997-2007				
broedvogels	niet	1996-2007				
watervogels	niet	96/97-06/07				
reptielen	niet	1992-2007				
amfibieën	niet	1992-2007				
vissen	niet	1992-2007				
dagvlinders	slecht	1998-2008				
nachtvlinders	niet	1980-2008				
libellen	niet	1993-2007				
sprinkhanen	niet	1993-2007				
overige ongewervelden	niet	1993-2007				

b. kilometerhok 258/533

Soortgroep	Volledigheid	Actualiteit	FFI	FF23	H/V	RL
vaatplanten	niet	1991-2007				
mossen	slecht	1997-2007				
korstmossen	niet	1992-2007				
paddestoelen	niet	1992-2007				
zoogdieren	slecht	1997-2007				
broedvogels	slecht	1996-2007				
watervogels	niet	96/97-06/07				
reptielen	niet	1992-2007				
amfibieën	niet	1992-2007				
vissen	niet	1992-2007				
dagvlinders	redelijk	1998-2008				
nachtvlinders	niet	1980-2008				
libellen	niet	1993-2007				
sprinkhanen	niet	1993-2007				
overige ongewervelden	niet	1993-2007				

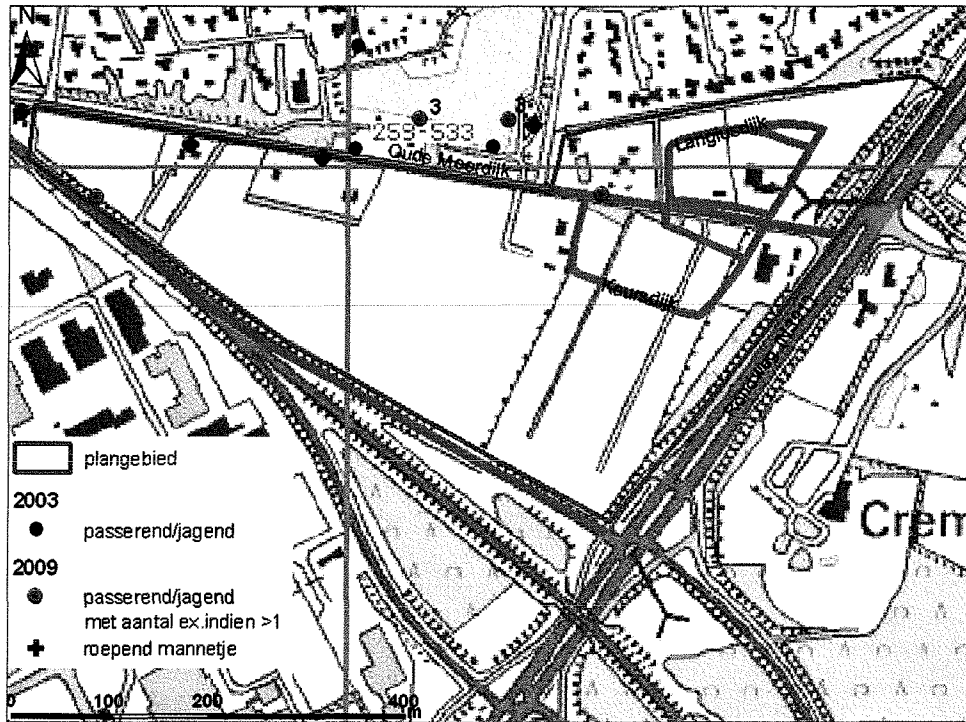
c. kilometerhok 259/532

Soortgroep	Volledigheid	Actualiteit	FFI	FF23	H/V	RL
vaatplanten	goed	1991-2007				
mossen	niet	1997-2007				
korstmossen	niet	1992-2007				
paddestoelen	niet	1992-2007				
zoogdieren	niet	1997-2007				
broedvogels	slecht	1996-2007				
watervogels	niet	96/97-06/07				
reptielen	niet	1992-2007				
amfibieën	niet	1992-2007				
vissen	niet	1992-2007				
dagvlinders	slecht	1998-2008				
nachtvlinders	niet	1980-2008				
libellen	matig	1993-2007				
sprinkhanen	niet	1993-2007				
overige ongewervelden	niet	1993-2007				

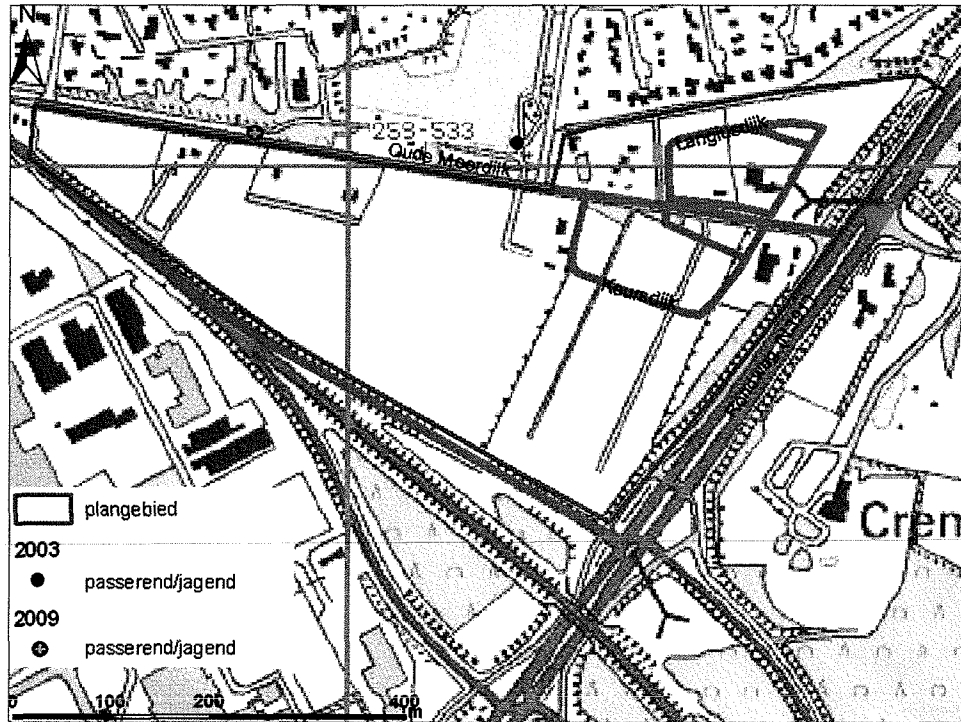
d. kilometerhok 259/533

Soortgroep	Volledigheid	Actualiteit	FFI	FF23	H/V	RL
vaatplanten	niet	1975-1990				
mossen	niet	1997-2007				
korstmossen	redelijk	1992-2007				
paddenstoelen	niet	1992-2007				
zoogdieren	niet	1997-2007				
broedvogels	goed	1996-2007		I		
watervogels	redelijk	96/97-06/07				
reptielen	niet	1992-2007				
amfibieën	niet	1992-2007				
vissen	niet	1992-2007				
dagvlinders	redelijk	1998-2008				
nachtvlinders	niet	1980-2008				
libellen	niet	1993-2007				
sprinkhanen	niet	1993-2007				
overige ongewervelden	niet	1993-2007				

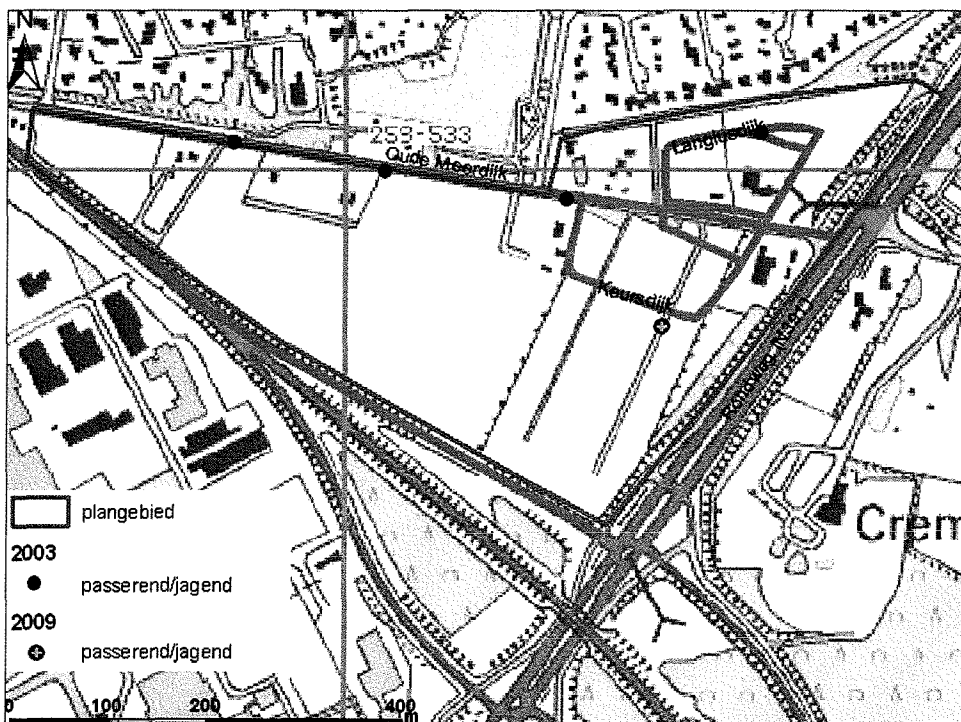
Bijlage 3. Verspreidingskaartjes beschermde fauna

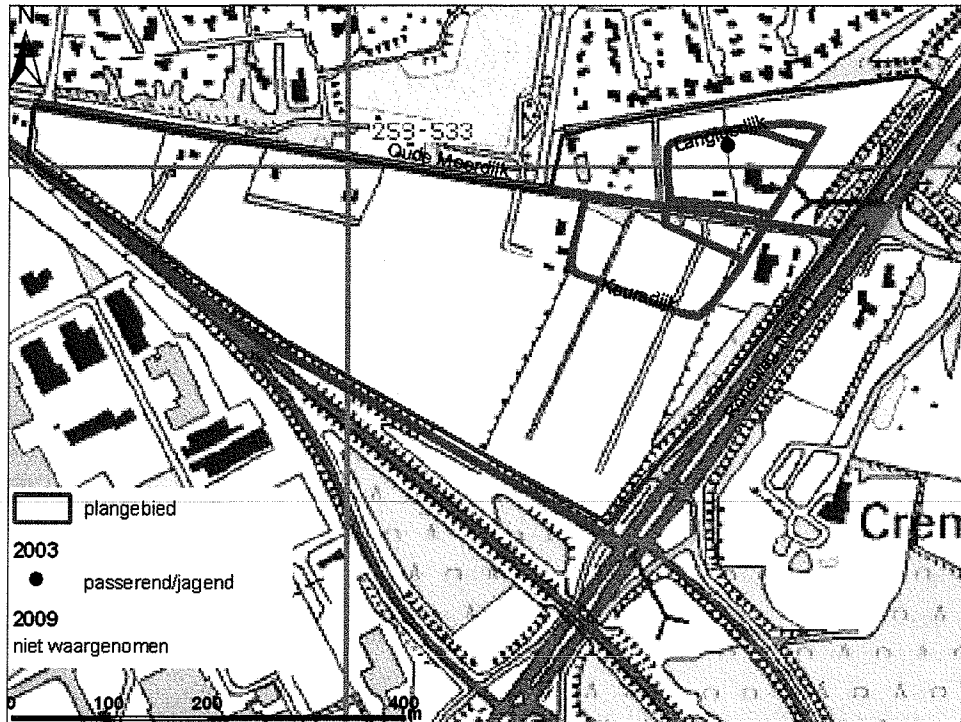
Figuur B1: verspreidingskaart gewone dwergvleermuis

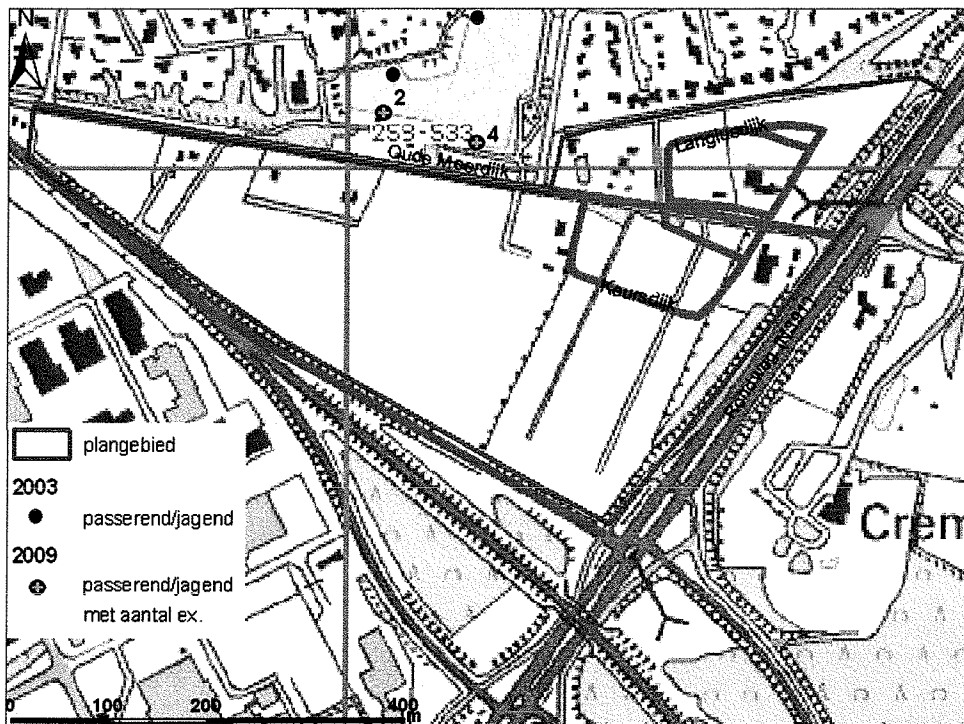
Figuur B2: verspreidingskaart gewone grootorvleermuis

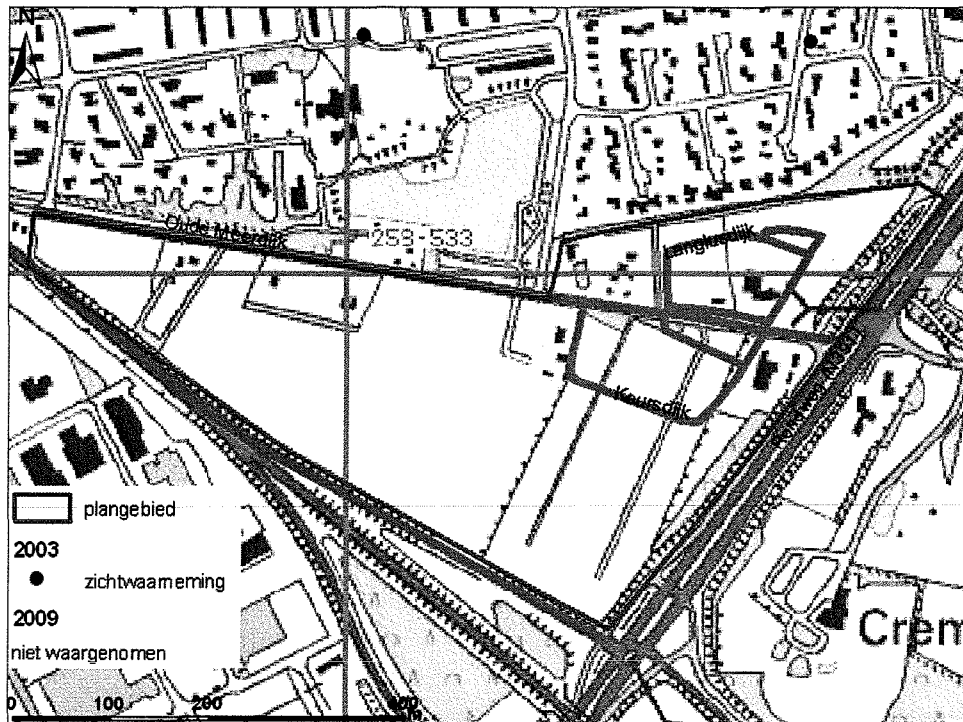
Figuur B3: verspreidingskaart laatvlieger

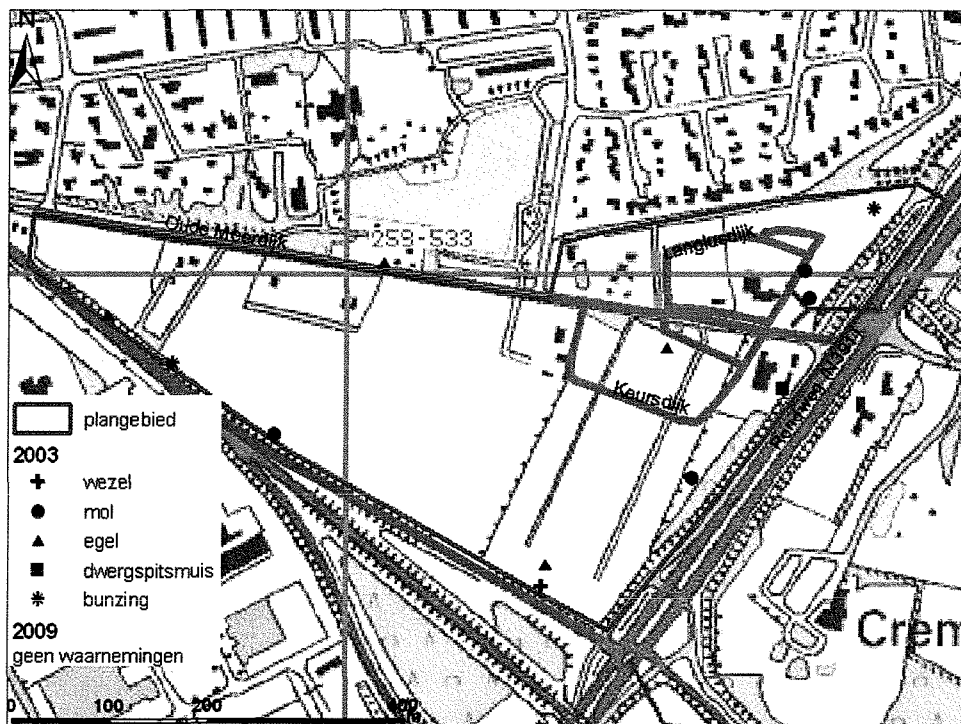
Figuur B4: verspreidingskaart rosse vleermuis

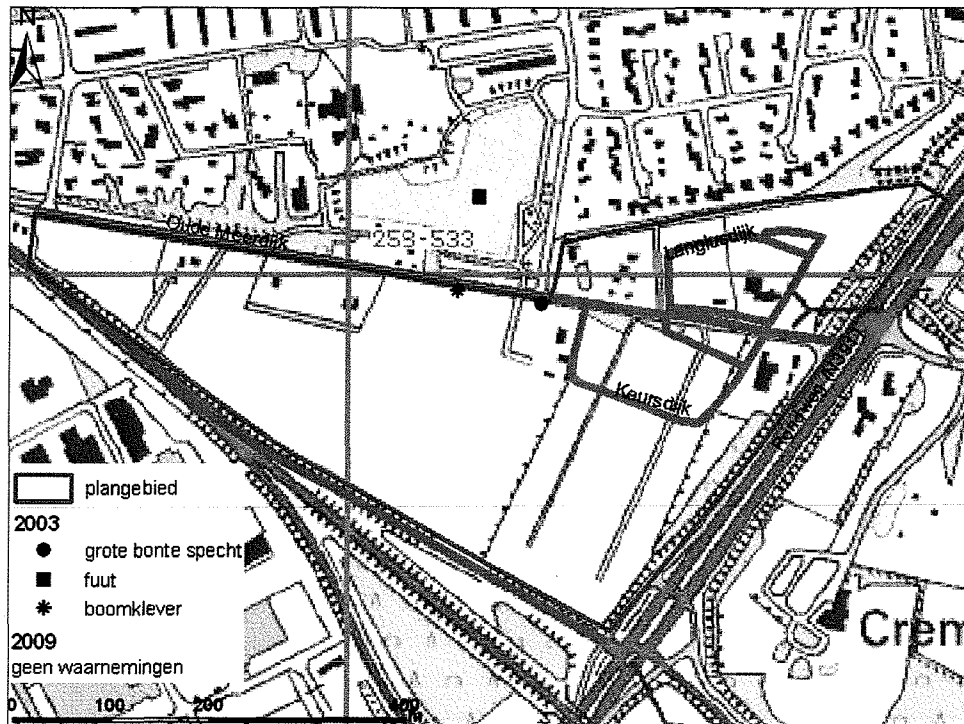
Figuur B5: verspreidingskaart watervleermuis

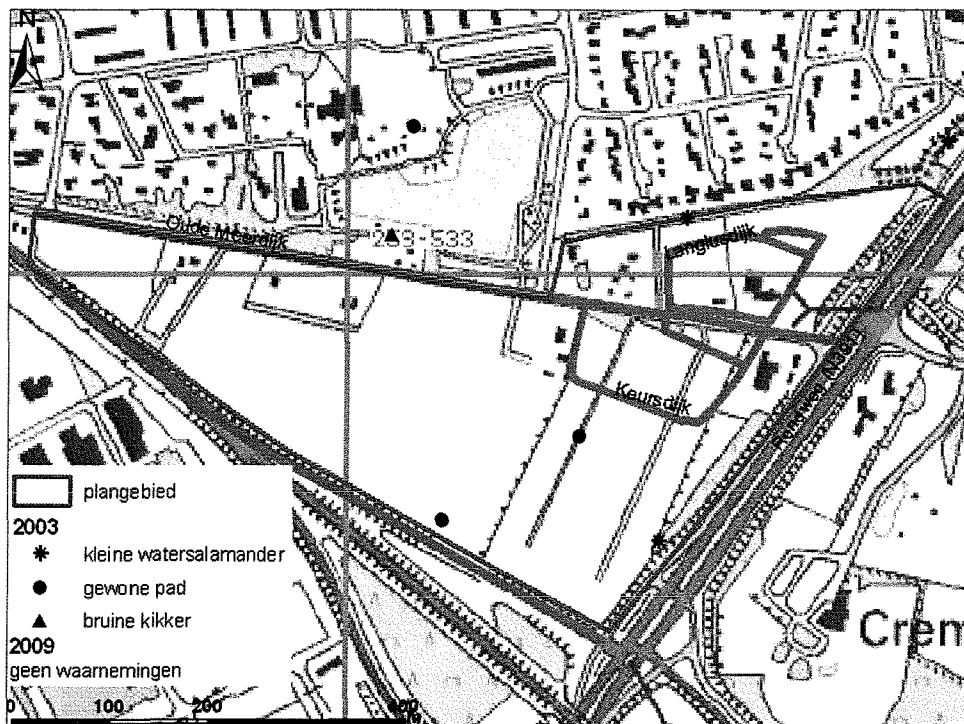
Figuur B6: verspreidingskaart eekhoorn

Figuur B7: verspreidingskaart overige zoogdieren

Figuur B8: verspreidingskaart broedvogels

Figuur B9: verspreidingskaart herpetofauna

TAKEN

LANDSCHAPSARCHITECTUUR & ECOLOGIE

Gemeente Emmen
Dienst Beleid
van Mw H.A. Yewang-Holtjes
postbus 30801
7800 RA Emmen

onderwerp *Oude Meerdijk, ecologisch onderzoek*

referentie *FFahmer*
nummer *00332*
datum *30-09-2009*

bijlagen zonder begeleidend schrijven

aantal

brief

verslag

notitie

rapport

tekening

digitaaldrager

*00332-A eindconcl
dd 30-09-2009*

Hoogachtend

Taken Landschapsarchitectuur & ecologie